

se4desete sedamdesete
 samdesete devadesete

KAKO

smose

zabavljat

Kako su izgledale zagrebačke scene šezdesetih, sedamdesetih, osamdesetih i devedesetih govore vam: fit-gospođa Viktorija Riđički, otrov za tinejdžerke Jurica Pađen, kičma *Vesele televizije* Zoran Pezo i organizator prvog zagrebačkog mega-partija *Under City Ravea* Dražen Grubišić. Vremeplov upaljen. Vežite se, polijećemo.

Piše: Stela Jelinčić

Sedamdesetih se ništa spektakularno nije dogodilo jer se ja još nisam rodila. Kažu da su to bile godine kad je definitivno zaživio rock, a pažljivo posadena *marica* preživjela sve do danas. Pričali su mi da su šezdesete obilježile omladinske radne akcije, amaterski sport i alkohol, sedamdesete hipiji, LSD i trava, osamdesete štampa, film i hors, a devedesete... E, tu sam već doma. Konačno sam bila dovoljno stara za temeljito konzumiranje zabave. I bonkasa, naravno. Sjećam se da mi je starijima, koji su svoje izlaskne mjerili voznim redom noćnih tramvaja, a ta je mjera bila jedanaest sati, najteže bilo objasniti zašto se izlazi u četvrtak i ne vraća kući do nedjelje. Sjećam se da su u nekom pismu koje sam pisala frendici, *joint* pročitali kao *jojut*, pa su mi mjesecima vikali: "Samo bez jouta!" Sjećam se da mi je muka bila objasniti koncept *aftera*... Sjećam se koliko sam samo, njima naivnima, servirala laži, smicalica i opravdanja, a oni su to izdržali samo zbog svog sportskog duha odnjegovanog šezdesetih. Ustvari, svatko ima svoje devedesete. Ali da bi se moglo dobro gledati unazad – mora proći malo vremena, zato neću govoriti o dvijetisućitima, živite ih sami. Ali, pazite se koke, zarazna je.

Nekog određenog, kulturno formiranog i formativnog vremena nije lako biti svjestan u trenutku kad ga živiš. U njemu se zapravo uvijek krije zametak kraja i tek po kraju znaš da je ono bilo, ali tad je već prošlost. Počinješ starjeti kad prvi put izgovoriš: "U moje vrijeme bilo je bolje, poletnije." Treba se čuvati te rečenice jer nostalgija je prvi znak starosti, a starost prvi znak umiranja. Kad bi mladost imala filozofiju starosti, na svijetu ne bi bilo nijednog proljetnog dana. Mladima ne treba servirati stara jela jer oni nemaju recepte za takva jela, nemaju ni pribor za takva jela, ni okusne pupoljke za takva jela. A kad vremenu prođe vrijeme i kad se na njega osvrćemo, onda vrebaju ozbiljni problemi: kako ne krčmiti kolektivna uporišta svog vremena kao što se sad krčmi *Polet*, kako javno ne krčmiti obiteljsko srebro do zadnje srebrne žličice kao što se radi samo u totalnom siromaštvu, kako svoj identitet ne prerađivati u paradigme za druge, kako ne zaboraviti da uvijek, u svim vremenima, jer tako mora biti, odmetnuta omladina mrzi kad je jebu autoriteti.

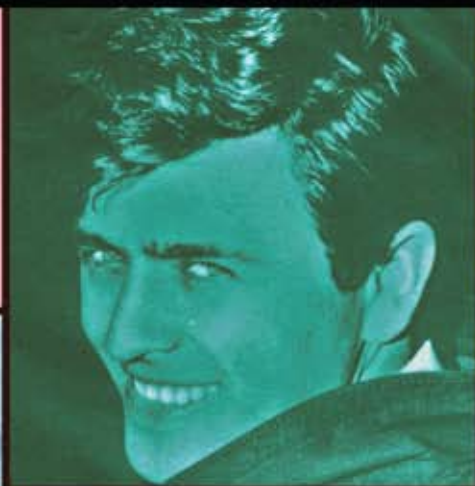

se4desete

Viktorija Riđiđki

riđiđki

Viktorija Riđiđki
ŠEZDESETE

Živjela sam između Rijeke i Zagreba i zabavljala sam se između Rijeke i Zagreba. Dečko – student medicine u Rijeci, ja – gimnazijalka u Križanićevoj. Izlazilo se u Tucman, to je na Trgu, kod kazališta. Imali smo i neki *krumpirbar*. Tako smo ga zvali jer je podrum kod Džamije bio baš to... Onda, išlo se u ORGOŠ – izkratice se baš ne može razaznati – ali to je bilo nešto u organizaciji Mjesne zajednice i svaki kvart je imao neki takav klupski prostor. Tamo se išlo nedjeljom od 5 do 9. Doma se moralo biti najkasnije u 10, ali ako si dobra curica bila si doma već u 8. Uglavnom, ako nikamo nisi smio ići – tamo si smio. Mama bi znala gdje si... takorekuć preko ceste.

Kako sam ja iz Zvonimirove, naš ORGOŠ je bio tamo gdje je sad SUVAG.

Sportom smo se bavili pod mus! Svi! Čuj, nije bilo droge, nije bilo te djece na cesti kao sad, sport nam je bio jako važan. Javno se nije smjelo pušiti. Tek malo u školskom zahodu. Pušenje je već bila naznaka da je netko delinkvent.

Ja sam bila gimnastičarka, atletičarka. Roni Lopatny je igrao vaterpolo, bio je dvije godine stariji. Sve smo bile lude za njim. Pola gimnazije bilo je u Ronija zaljubljeno, druga polovica u Josipa Banovića. Kad bi ti on u školi rekao: "Srce", čitav dan si bila zvijezda u školi. Jer svi su to čuli. Taj dan si bila glavna.

Sportski život

Nalazili smo se na Mladosti, na bazenima, na stadionima, na atletskim mitinzima. Nama je bilo normalno tako se družiti...

Išlo se na *Partizan*, to je bilo društvo za fiskulturu, za vježbanje. Malo grdi naziv, ali svi smo išli tamo, svi smo vježbali... Išli smo i na *slet*, Titeku na rođendan u Beograd. Ja sam čak štafetu nosila... Onda bi nam Titek davao bombonijere. Bio je on ikona u svoje vrijeme, plakala sam kad je umro.

A u Rijeci se izlazilo u studentske domove ili na ljetne kino-terase. To je bilo najljepše. Onda, išlo se brodom u Opatiju. Noćne vožnje. Plesalo se na terasi hotela Kvarner, gdje je pjevao Ivo Robić. To je bilo vrijeme sentiša, a za sentiše je Robić bio car. Onda noćne vožnje... To je bilo predivno, tako romantično. Kao danas na Zrću, samo kaj je trajalo puno kraće i puno romantičnije. Onda, izlazili smo i na Lošinj.. Tamo smo plesali na terasi kuglane, pjevala nam je Radojka Šverko. U Crikvenici je pjevala Zdenka Vučković. U Zagrebu, u Ribnjaku, pjevao je Toni Kljaković, u Tucmanu Bijele strijele i Boris Babarović. Joj, što smo bile zaljubljene u njega. Od Drage Mlinarca smo sve stvari voljeli. On i Babarović su nam bili glavni. Duo Hani, Zdenka Kovačićek i ona njena, kak' se ono zvala... one su bile Duo Hani. Htjele smo ih imitirati, sve smo htjele pjevati kao i one. To je što se tiče žive muzike.

A s ploča, najviše smo slušali Pata Boona, Platterse, Paula Anku, jasno – Beatlese, Connie Francis, Little Tonyja, Raya Charlesa.

Najpopularnije pjesme su bile: *Kuća izlazećeg sunca*, *Hey Paula*, *Lora*, *Bernardi*,

Diana, *Smoke get into your eyes*. I makar nismo pušili i nije nam dim išao u oči, pjevali smo to k'o ludi. U ekstaze baš nismo onako padali kao vani, iako su neki to glumili. Znam jer sam ih poznavala. To vrištanje je bila gluma.

Onda, išlo se u nedjeljne matineje. U neboder na Trgu... Gore su ti bile matineje. Nedjeljne matineje na vrhu našeg nebodera. Tamo se plesalo nove stvari. Stalo bi u red nas dvadeset, s jedne i druge strane, i jedno drugo učili, skidali i taj *twist*, i taj *maldison*, i taj *rock'n'roll*, naravno. Joj, što smo ludovali, pa to je bilo strašno. I to je trajalo nedjeljom od 11 do 4 popodne. Tako vi danas idete na *after-party*.

Ništa se nije konzumiralo. Nije bilo ni alkohola, a kamoli droge. Pilo se neki koktel, musolini, bio je to malinovac s crnim vinom, nešto odvratno. Od toga bi bljuval dva dana. Masovno smo bili sportaši, pa fakat to nismo podnosili. Nije išlo.

Tko nije bio za niš', taj je igrao šah. Šah je bio jako popularan. A meni je uvijek išao na živce. Ping-pong već nije bio kajgod.

Radne akcije

Najviše se pričalo o sportu i modi.

Žerjavić iz Duge ulice je bio pojam. Ako nisi imala balerinke od *Žerjavića*, ono, ni'ko i ništa si. Ako nemaš balerinke, nemoj ni ići na čagu. Ako starci nisu mogli kupit te balerinke od *Žerjavića*, morala si radit i sama si ih kupit. Znale smo raditi cijelo ljeto, prodavale kruh, bilo kaj radile – da zaradiš i da si kupiš neku obleku. Sve smo se našljakale za te balerinke.

Suknje do koljena su bile hit. Jedno vrijeme je podsuknja bila glavni hit. Gore šos bilo kakav, al' podsuknja je morala bit fenomenalna. I onda da se malo vidi ispod šosa. Da viri dole.

Bili smo poslušni. Starci su uvijek znali kam' idemo i kad ćemo doć' doma. Ak' su ti rekli u osam, onda u osam, ak' su rekli u devet, onda u devet, al' svi su bili doma prije deset. Nije bilo straha da ćeš otić' u drogu ili da bu se neka dogodio. Svi su se nečim zanimali i nisu klinci tak' bili na cesti.

Zagreb je tad izgledao romantično. Imali smo Mehu na Trgu. On je bio najpoznatiji milicionar-prometnik, simpatičan, i za Novu godinu je dobivao od poduzeća razne proizvode, frižidere, šporete, ma svega i svačega je tu bilo. Sve bi se to slagalo na cesti... Hrpe, hrpe. Bilo je to neko čudno mito, mitologija. To darivanje je bilo kao neka zahvala što nas čuvaju. On je na kružnom toku na Trgu, kod apoteke, stajao, a tada se prek' Trga normalno vozilo autima. Meho je bio zaštitni znak Jelačić placa, ondašnjeg Trga Republike.

Onda, kad se otvorio *Šubićevec*, to je restoran u Šubićevoj, kod Zvonimirove, išli smo tam' na pomfrit. Kad smo išli na pomfrit, to je bilo fenomenalno. Ja ne znam na kaj se danas može ić' a da budeš tak' oduševljen k'o mi tada na pomfrit. Prvi pomfrit, u fritezi pečen – to nam je bio pojam.

Preko ljeta su nas roditelji uvijek angažirali da radimo. Recimo, da vodiš blagajnu kućnog savjeta ili nešto tako. Nije to bilo doba kompjutora. Sve se to vodilo i pisalo ručno, računalo, dijelilo po stano-vima... Druge koje nisu imale takvu sreću da rade za kućni savjet, prale su štenge ili su prodavale kruh. I ja sam isto ponekad prodavala kruh. Tako me jednom dopalo da to radim u Vrapču, na periferiji. Navečer, frajeri te čekaju da te opljačkaju kad kreneš doma s utrškom. Jer nosiš ga doma, lovu kaj si zaradil. Nije bilo FINA-e tada, ne. Nosiš to, oni to znaju i hoće ti otet. A dečko bi dolazil po mene na večer. Jednom, zgrabila njega dvojica, treći ga stao mlatiti, a ja stisnula tu torbicu s lovom, bila je to jedna pletena torbica, i stanem trčati do okretišta, na tramvajsku stanicu, 'di su ljudi... I onda su se oni tam' uskomešali i pomogli. Bogami, u to doba ljudi stvarno jesu pomagali. Spasili su mog dečka i moju lovu tada. Nije to bilo k'o danas: ne poznam te, ne vidim te. Onda mi starci više nisu dali da to radim jer je bilo opasno. Nema više, rekli su, balerinke si kupila i to ti je to.

Prvi pljesak

Bili smo skromni. Nismo imali puno love. Ulaznice se nisu naplaćivale, osim u Tucmanu, na Ribnjaku, al' i to je bila simbolika.

Kino je bilo popularno. Kad sam bila klinika, htjela sam bit' prodavačica kino-karata. Da prodajem karte kroz one rupice na šalteru. To me fasciniralo kao kliniku.

A pjevali smo k'o ljudi. *Prvi pljesak* je bio jako popularan. Održavao se u današnjem Kerempuhu, tada je to bio Varijete... Svatko je htio pjevati, imitirati Duo Hani ili bilo što drugo. Klinci, šta ćeš, nismo imali kaj drugo radit. Išli bi na taj ples ili sport. Nije bilo raskošni dekadencije. Ipak, to ti je bilo i doba vespe, tko je imao vespu bio je imućan. Recimo, sin od doktora, advokata.

Opasni kvartovi bili su Trnje i Trešnjevka. Tam' se nije išlo. I u Dubravu se nije išlo. Tamo su bile barabe. Tukli su se i to im je bila glavna fora. Nismo puno izlazili iz svog kvarta, iz Centra.

Samo je tata radio, mama je bila doma sa četvero djece, a svaku nedjelju, baš svaku, išli smo na čevape. Mogli smo si to priuštiti i to je bilo uobičajeno. Najnormalnije. Danas ni na čevape nemreš ić'. Išli smo i u lunapark, na ringšpil...

Kartalo se, šnapsalo se, stalno su se starci družili po doma. Bilo je normalno da se ljudi puno posjećuju. Mame nisu radile, one su bile oslonac familije. Svi smo bili nekako jednaki, nije bilo puno razlika. Nije bilo stresa, nije bilo depresije. O tom se nije govorilo. Uopće. Ma, bilo je svega, i Maksimira i čevapa i svega, ali nismo imali žvakaće. Žvakali smo katran. Na krovove se onda stavljala smola, katran, i kad bi sunce udarilo – taj bi se katran razmekšao. Mi smo to skupljali i žvakali. To nam je bila žvakaća. Nije imala ni teka, ni mirisa, ni okusa, ali smo žvakali... Da nam zubi budu bjelji... Jer katran je bio crn.

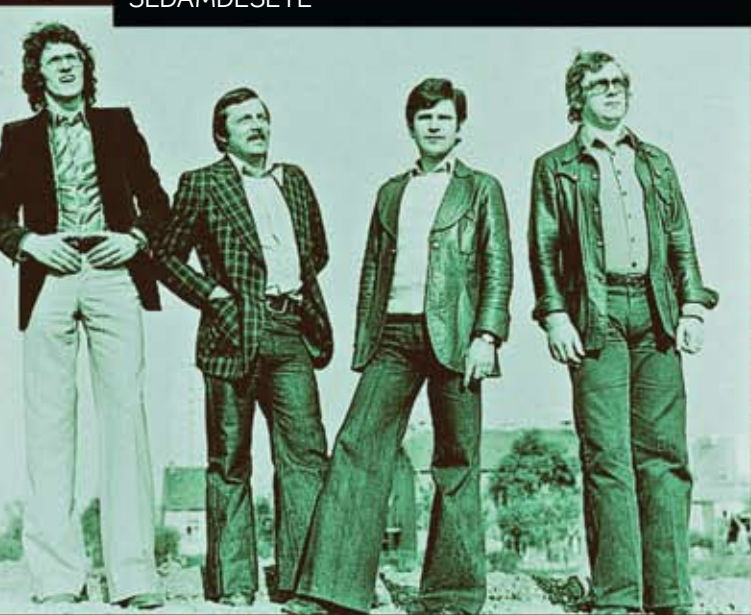

sedamdesete

Jurica Pađen

Jurica Pađen
SEDAMDESETE

I mao sam tada dvadeset i koju godinu. Kako se tada zabavljalo? Pa valjda slično kao i danas, samo što je to vrijeme tada imalo jedan nedostatak, što je ujedno bila i prednost. Naime, tad si imal tri kafića ili možda čak pet, na onom diru – Kavkaz, Zvečka, Blato i točno si znao gdje možeš naći ekipu. Drugih mjesta nije ni bilo. Bila je jedna diskoteka – Saloon, i bilo je klubova za svirke: Kulušić, Lap, Studentski centar. I to je funkcioniralo. Ljudi su bili odgajani u tom nekom “pozitivnom duhu”, a vrijeme nekak’ nije bilo “materijalno”. Nije bilo privatnih radio-postaja koje bi morale podilaziti publici, nego su bile državne, nije se ovisilo o marketingu, a urednici su bili na plaći i mogli su puštati ono kaj su mislili da je dobro i kaj se njima sviđalo. Puštala se dobra muzika, a i radila se dobra muzika. Radila se muzika iz potrebe, iz želje da nešto kažeš, a ne da budeš na telki... Nije još muzika bila pretvorena u bižuteriju kao danas. I dan-danas obrađuju i recikliraju pjesme koje su tada nastale. Postojao je taj duh zajedništva, kojeg danas više nema – svi su dolazili na isto mjesto jer drugih mjesta nije ni bilo. Današnje društvo je postalo disperzirano, eklektično, površno... Svi slušaju sve. Danas klinci stave u fejdorits spot od Metalice i od Dragane Mirković, ravnopravno, kaj je u ono vrijeme bilo nezamislivo. Već je i Abba, koja je fenomenalan bend i imaju super pjesme, bila ispod nivoa. Ono, tko je slušal Abbu, taj je bil seljak. Jaka je bila autorska rock-scena. Beatlesi, Stonesi, Doorsi, Allman Brothersi, Lue Reed, Frank Zappa, Piano Brothersi. Brit-pop je onda bio puno bolji nego ovaj današnji reciklirani brit-pop. Onda Zepellini, Hendrix, Crieovci. Danas više tako velikih, snažnih i utjecajnih bendova nema.

Po vinile u Trst

Ploče smo nabavljali izvana. Postojale su te neke zajedničke slušaonice, zapalilo bi se *joint* i slušalo... Riječi su se gledale... To se radilo i doma uz cugu i pljugu. Imali smo gramofone... Bilo je to normalno kao danas mp3 *player*. Po ploče se išlo u Trst, u Austriju ili Englesku. Onda, kad su krenula licencna izdanja, mogli smo i tu kupovati, iako je ponuda bila vrlo oskudna. Ljudi su imali više vremena jedni za druge. Danas je panika, žurba i to. Svijet danas funkcionira na tom paradoksu – imaš sve više sprava koje ti štete vrijeme, a vremena imaš sve manje. Tad nije bilo toliko tih *gadgeta*, bilo je više kvalitetnog vremena.

Bilo je još i plesnjaka. U Varšavskoj, na otvorenom, ljeti, i u SC-u. Tam’ su se svirali i koncerti. Svi smo tamo svirali, i Aerodrom i Azra... Svi smo se tamo brusili. Van se izlazilo u osam navečer pa do jedanaest. Jedino je Saloon radil do jedan, dva... Generalno, u 11 si lovil zadnji noćni tramvaj i išel doma. Meni je susjed bil Mirko Ilić, pa smo se često vozili doma zadnjim noć-

nim tramvajima. On mi je napravil omot za prvi album.

Nosile su se traperice, tankerice tj. komandosice, cure su nosile *hippy* haljine... *Hippy* dir je bio dominantan. Ali nitko nije zagledao kaj ‘ko nosi jer marki i brendova još nije ni bilo. Tad se nisu reklamirale marke nego radnici. Kad sam putoval po SSSR-u, vid’l sam ogromne reklame radnika s čekićima... Živio rad! Na Zapadu se u to vrijeme reklamirao proizvod, na Istoku se reklamirao čovjek.

Izlazili su ozbiljni glazbeni listovi, kao beogradski Jukebox, na primjer, a naslijedio ga je časopis Rock. U Hrvatskoj je bio vrlo utjecajan i vrlo dobar Polet. S Parnim valjkom sam 1975. izašao na naslovnici Jukeboxa. To je tad bilo važno, točno se sjećam te fotke. Nije tad bilo žutla, nije bilo jeftino, bile su to ozbiljne novine za ozbiljnu publiku. U međuvremenu se nešto desilo i duh je nestao. I Start je tada bio utjecajan i dobar tjednik. Danas, iako pod krinkom “nezavisnosti”, sav tisak je interesno zavisian.

Na neki čudan način, rekao bih da tehnologija instrumenata i nije otišla bogznak naprijed. Gitara je gitara, pojačala su ista, kao i efekti i pedale... Ja imam gitaru iz ‘69., a i pojačala su iz tog doba, iako sam ih kupio kasnije. Tad je *walkman* bio hit *gadget*.

Puno sam tada putovao, prvo s Valjkom, a onda i s Aerodromom, kad sam ga osnoval, pa s Azrom poslije... Znao sam biti na putu, na koncertima, po sto dana godišnje. Od Bitole do Velenja. Pilo se, duvalo i to je to. Ni u tim se stvarima nije otišlo bogznak naprijed.

Walkman - jedini gadget

U klubovima su se puštale ploče, ali se DJ-e nije smatralo glazbenicima kao danas. Oni su se pojavili početkom sedamdesetih, imali su dva gramofona i miksetu. Uglavnom, DJ-i nisu tad govorili *večeras imam svirku*, nego *večeras puštam ploče*. Došiel si u diskoteku u Šrapčevoj slušat Zepelline, recimo. Hoću ti reći, *underground* se puštao, nešto što nisi mogao slušat jer nisi imao ploče. Tada sam prvi put čuo Zepelline u diskoteci i pitao sam se iz kojeg je ovo svemira došlo?

Puno se onda putovalo autostopom. I u svijetu je to bil dir. Nije još bilo sveg tog nasilja. Naputoval sam se autostopom k’o lud. Stopom sam ‘74. išao u Amsterdam, u hipijevsku meku. Bil sam i u Londonu, po Grčkoj i tak’. Ne zna se da je i Jimmy Page putoval autostopom kroz Jugu kad je s osamnaest godina išel u Indiju. Tak sam i ja nekak’ s osamnaest počel putovat.

Kina su bila popularna. Puno se išlo u kino. Sve smo gledali kaj je danas klasika – Sergio Leone, Hitchcock, Fellini... Bili su popularni Kino Zagreb, Balkan, Central, Kino SC... Puno su se čitale knjige. Hesse, Remarque, Kerouac, Irwin Shaw, Norman Mailer, Ruse se puno čitalo, normalno,

Dostojevskog, Majakovskog... Mjuza i literatura za *mar-te*... Malo mistično, malo dark... Al’ svi to prođu, to je više ono kaj u pubertet spada. Knjige su se stvarno čitale i puno se o tome razgovaralo, komentiralo... Danas je totalno sve površno. Ljudi se više nisu u stanju fokusirat, ne mogu skupit misli na hrpu i osvjestit sebe u tom nekom svemiru. Nekad ti je nedostatak prednost. Nedostatak tih sedamdesetih je bilo kaj nije bilo izbora, ali to je bila i prednost jer cijela bi se familija skupila da gleda *Malo misto* ili bi svi frendovi išli na neki koncert i sutra se samo o tome govorilo, komentiralo. Kod moje bake, na primjer, došlo bi pola susjedstva gledat *Malo misto*. To je bilo veselo druženje... Danas je to malo nezamislivo.

Čuj, recimo, tada ti se nije o hrani toliko pričalo. Taj nutricionizam i cijeli taj svemir dijeta bil je totalno nepoznat.

Od homoseksualaca ti mi nismo pravili nikakav problem, iako je to bilo pomalo egzotično. Propovijedala se ljubav, *flower power*. Dominantna filozofija je bila filozofija ljubavi, filozofija nenasilja. Bilo je tada i huligana, ali svodilo se sve to samo na kvartovske šore šakama. Bilo je nekog *fa-ir-playa*, nije svaki kurac imal pištolj.

Murja je imala puno veći autoritet. Recimo, nije bilo šanse da te oni prebiju, a da ti onda daš intervju novinarima kak’ te murija neovlašteno prebila.

Duvalo se, ali kemije nije bilo. Bilo je par narkomana s kojima se nismo družili, bili su oni k’o gubavci... Ali oko te droge nije bilo lažne i licemjerne stege k’o danas – zbog dva grama marihuane završiš u zatvoru, a ak’ prebiješ nekog palicom niš’ ti se ne dogodi.

Naš način života, nekak’ u osnovi, bio je buntovan. Stalno si htio biti drugačiji od ostalih... A danas klinci žele biti baš kao svoji starci – lova, laptopi itd. A mi smo htjeli evoluirat, biti sasvim drugačiji od svojih roditelja. Bilo je nezamislivo da slušamo istu mjuzu k’o starci. Danas nema bunta, samo zabava, samo eutanazija. Nema stava, to je dominantno.

Otrov za tinejdžerke

A i komadi su padali na neki duhovni pristup, a ne na neku *pilu*. To je čak bilo i de-gutantno. Lagano se preziralo ak’ se netko kurčil dobrim autom ili materijalnim statusom. Komade smo pratili doma, seks je bio totalno bezbrižan. Nitko nije koristi kondome, bar koliko ja znam. Sve je bilo – udri brigu na veselje... Nije se štedilo. Fala bogu, s te strane, ak’ je Freud u pravu u vezi s nekakvim potiskivanjem, ja ne bi’ trebal više imat nikakvih problema u glavi. Sve je tada bilo elementarno k’o crno-bijeli televizor. Nekidan mi jedna kaže: “Zvali su te otrov za tinejdžerke”. Rekal sam joj: “Čuj, sve su pre-živjele, vjeruj mi”. I nije to uopće otrovno. A da je bilo, bilo je, jebiga. Nismo se branili od cura koje su nas napadale. Nisi ih moral dugo nagovarati.

OSAMDESETE

Zoran Pezo

Zoran Pezo
OSAMDESETE

Rane osamdesete obilježavale su glazbene slušaonice. Objašnjavali ti što ćeš slušati, pa ti to puštali...

Onda se to razbucalo i počelo se s tematskim diđej-večerima kao nekim nastavkom *Novog vala*, žanrovi, pa podžanrovi i to... Ali bilo je sve manje bendova, a trebalo je sve više programa, pa su se smišljale nove stvari. I tako smo Gajić i ja počeli smišljati kao neke skečeve unutar glazbene slušaonice – Prskalica Ante Batinovića. Bila je to prva verzija videjinga u Hrvata. Doslovno bi, u nekom trenutku većernjeg programa, usred Dnevnika, uzeli starcima veliki Grunding TV, donijeli ga u Lap, povukli žicu i s malog betamax-vidoa projicirali skečeve o Mirku i Slavku, a rulja bi vrištala od smijeha... Tada se baš nije bilo neopasno zajebljavati s NOB-om. U Sloveniji nam to uopće nisu htjeli pustiti. Jako puno rulje je dolazilo na te naše videoskečeve. Zvali smo to *Vesela televizija*. Snimali smo doslovno s dva mala Betamax videorekordera na ruku, nije bilo miksete, ničeg. Tek smo upisali akademiju i sa 16. 17. brojali po Poletu. Sve se to povezivalo, ta neka scenica se stvarala, pravi Novi val. Pisali najbolje članke o Orgazmu, Idolima, Šarlo Akrobati, Rundeku. S Džonijem smo nešto isto radili... On nas je u intervjuu nazvao fašistoidni klinci jer kao bili smo pod Kuljiševom paskom koji nas je htio lansirati pod opasne književne kritičare, a mi skrenuli u glazbene. Uglavnom, to su ti neki izvori te scene.

Betamax protiv VHS-a

Već smo bili novinske zvijezde, a frendovi su nam bili s televizije, filma i Likovne akademije. I onda se oformiravala sva ta škvala. Imali smo mi i svoje bendove. Moj se klinački zvao *Terrible Noise*, a poslije veliki Gajićev *Kapetan video*, glam-rock: odijela, plaštevci, a la Superman... Ali u tim skečevima smo se bolje našli, imali smo valjda nerv za to... Radili smo te skečeve unutar disco-večeri i Lap se lako napunio subotom i petkom, čak i na bezveznog DJ-a. Nama su dali četvrtak. Tad se desio fenomen. Četvrtak je postao najjači dan u Lapidariju. Užasno smo se probili, išli u Sarajevo, Beograd, Strumicu, Ljubljani, svuda smo vukli te naše skečeve, videiče... Mi smo ti u prostoru u Beogradu, u SKC-u prodali 150 karata više nego Parni valjak. Svi su bili fascinirani time. Dobro, tam' bi stavili dve-tri telke više, ali uvijek su to bile one očajne kante od sto kila s ispupčenim ekranom i uvijek antenski kabeli, ono – tražiš kanal, jedno nešto, primitivni počeci. Opcenito, taj alternativni pristup da netko radi svoju televiziju rulji je bio važan... Razvlačili su nas po intervjuima, bilo nas je posvuda. Dobili smo i nagradu Sedam sekretara SKOJ-a, koju smo zvali "sedam samuraja SKOJ-a". I već su se tu počele formirati karijere, već smo nešto i naučili, počeli raditi filmične na akademiji. «Dan koji se pamti» - slapstick, jebote. Goran je upisao akademiju u Beogradu... Isfurili smo s Lucom Videomix sa spotovima iz cijele bivše Juge, Marcel s MTV-ija je dolazio, Duca Marković, uglavnom, fina

ekipica... I tak'. Onda se to puno, puno, puno kasije pretvorilo u onaj Z-3. I u skroz drugu spiku.

Bila su ti to bezbrižna i vesela vremena. Vremena marihuane, *shita*... Kome je bilo do nečeg težeg, snifao je ljepilo, a hors se počeo uvlačiti na mala vrata, podmuklo i tiho. Prvi video svih vremena, za Partibrejkerse, snimili smo u *Saloonu*, kaj ljudi uopće ne znaju. Imam tu snimku... «sad kad bi živio hiljadu godina, život bi mi stao u jedan dan».

Druge-treće godine *Vesela televizije* dobili smo svoj drugi termin, utorak, i počeli dovlačit bendove. Prvi nastup Lačnog Franca, pa Partibrejkersi nekoliko puta, pa Šarlo Akrobata – oni su fakat spržili scenu. Gajić je tad išao radit EKV, tad se zvala Katarina druga, svi bili mladi i slatki, još nisu bili na ničemu ozbiljnom. Prvi smo im spot snimili u Botaničkom vrtu, svi *clean*, trče, čudo od spota...

Tada nitko nije mlatio lovu, al' svatko je imao za rundu piva ili ovisi kaj mu treba, kaj voli i to... Bilo je pitomije. Možda malo plića zabava, ali puno se više gledalo tko dobro svira, tko dobro piše, tko je objavio najbolji tekst tog mjeseca. Svi smo mi brojali na novine, Polet je bio centar svega... A pisalo se i za Džuboks, pa ludilo oko Starta... Znaš, kad sa šesnaest-sedamnaest godina letiš avionom u tzv. *vertikalni* Beograd nekog intervjuirati, misliš da ćeš s dvadeset pet ići u Los Angeles ili u New York. A onda ti se s dvadeset osam sve zruši, nestane, i živiš deset godina u pustinji. Ovo kako sad retro iskorištavaju Novi val – to mi je bez veze... To su sad stari ljudi, jedva ima pet normalnih. Danas je to – ajde da uzmemo neku lovu na tome, a onda je to bilo iskonsko i pravo, istinito.

Što se *Vesela televizije* tiče, kulminirali smo s *Kako je propao Rock'n'roll*. To je naš testament, jedan od naših vrhova. Taj nas je film najviše obilježio.

A što smo za Istok mi tada bili mekal! Za moje kaubojske čizme iz izloga *Strugar* i traperice iz Italije – plivački miting u Mađarskoj – tam' su mi nudili soma maraka. Svi smo izgledali k'o s omota ploča. Kožne jakne, dobre trapke... Benzina 'opće nije bilo, bilo je to doba točkica, parnih-neparnih, bonova, ono – u dućanu nemaš kave, nikakav izbor, samo po jedan artikl, ali nikog to nije pretjerano brinulo, vozili smo aute od staraca, Trst je bio naš i te fore. Ne bih ja htio zvučati nostalgično, ali mi smo tako bombastično krenuli da smo si umislili da bumo i Jacku Nickolsonu davali čvrge.

Duhanski put

Neizbježna je uvijek bila Zvečka, puna maličkih, Đanfa, junferica na Cvjetnom, a i po kvartovima se brojalo, Križanićeva i tak... Kavkaz je bio popularan. U Blato se išlo na klopu. Koga god si trebao – na tom potezu si gata mogao naći. Duhanski put, k'o na korzu...

Tada ti je jaka bila *Kugla glumišta*. Doduše, oni su više, ono, kraj sedamdesetih, početak osamdesetih. To je bio veliki šok, sve je bilo kao za zbilja. Dođu oni u restoran i poč-

nu pištoltjima pucati, ljudi vrište, bježe, misle da je ozbiljno. Kazalište je bilo pomaknuto, avangardno, prožimalo se s drugim umjetnostima. Tada je bilo tih stvari koje možda tada nismo prepoznavali i cijenili, a danas su vrijedne. Bijenale je bio jak, dolazila je na scenu elektronska glazba. Sve kao da je bilo jedan pokret. Ljudi ne znaju da je za vrijeme Novog vala neki bend u jednom tjednu nastupao i u četiri različita kluba, a da smo mi barem dva puta tjedno išli na isti bend. Bendove se jako pratilo. Ideš na Azru sedam puta, na Haustor dva puta... Sve u jednom tjednu. Manje je bilo love i galame, ali puno više sadržaja, rekao bih. Galeta je puštao filmove po zgradama, u Novom Zagrebu, po Glavnom kolodvoru... Tom Gotovac čovjek-movie, to su isto bile fenomenalne stvari. Tad je televizija bila grozomorna. Bila je uštogljena, dosadna i bez veze. Kad smo se nazvali *Vesela televizija*, kao da smo u te dvije riječi saželi sve što ljudima smeta.

Atmosfera oko seksa je bila opuštenija. Nije bilo straha od side. Al' tad sam imao dvadeset godina, skakao sam i na kartonske kutije. Gej-scena je postojala, ali bila je prigušena. Znalo se tko je kakav, ali to nije bilo toliko slobodno. Nije se hvalilo time, bilo je primitivizma u smislu – gle, pederčina. Krajem osamdesetih, kad sam prvi put išao u Ameriku, sve je bilo preplavljeno plakatima – *Pazi, sida!* To je bio veliki šok. Potpuno drugi pogledi. Ugrožena sloboda. Imali smo mi svoju riječ za AIDS – koptica. Okopniš, jebote.

Spika je bila: šminker protiv hašomana. To je Figenwald, Figi, sve pokrenul. Hašomani su nosili komandosice, duge čupe, pripijene trapke da ih žiletom možeš rezati, a ovi drugi su nosili mrkva hlače, frizurice, neke čudne košulje, smijeh živi kad se sjetim. Svaki drugi je imao štakorov rep na glavi. Tad su se pojavile i prve boje za kosu. Nosile su se i fudbalerke... I to s preljevom. Takve smo zvali novi romantičari. Kao Duran Duran iz Prijedora ili Dubrave. Ili Kajagoo iz Konjšćinske.

Recimo, Kulušić je poslije postao najjača DJ scena svih vremena što se tiče tih tematskih večeri. Bio je taj naš rockabilly program petkom Blue Moon, pa program Love Sexy, ono fenomenalni funk, r'n'b i to. Nastali su tu Soul Fingersi, pa su Fantomi stalno nešto navlačili, Tony Montano, Trooly je dolazio, Divljak, Gangster... Kripersice, kokotice, ludilo. Tad je Kulušić radio preko tisuću i nešto karata, što je impozantno za njegovu veličinu. Rulja se izmjenjivala tokom večeri.

Zanimljivo je da je tada spika bila užasno apolitična. Tko se bavio politikom, bio je kreten... Rijetko tko je bio u Partiji, a o onome tko je bio – mislilo se da ima neke podlje namjere. Tad smo se puno više miksalili i bilo je glupo pitati odakle si. Nacija nije ništa predstavljala. Bilo je to malo gušeno, ali nama je nacionalizam bio, ustvari, kretenska spika s obzirom na jaku relaciju Zagreb-Beograd i putovanja po cijeloj Jugi... Sve se miksalilo. Nitko tada nije imao pojma da će sve otići u kurac.

Devedesete Dražen Grubišić

Dražen Grubišić
DEVEDESETE

To što se događalo početkom devedesetih najbolje je zvati *scena*. Devedesete su posebno zanimljive jer se tad promijenio koncept zabave. Do tada si izlazio u Saloon, recimo, do četiri ujutro ili u Jabuku do dva ujutro, a onda, devedesetih, izlasci su totalno okrupnjali. Krenuo bi van, u izlazak, u četvrtak s putnom torbom u gepeku, s četkicom za zube, dvije majice, dva para čarapa...

After i afteri aftera

Tad sam ponedjeljkom sam sebi govorio da više nikad, ali stvarno nikad neću izaći van, ali uvijek je došao taj četvrtak i ja bih izašao. Doma sam se vraćao tek u ponedjeljak. Tako se koncept zabave zauvijek promijenio. Došli su ti *afteri* i *afteri aftera*... A sve je krenulo tako što je moja prijateljica, čija je majka '89. i '90. radila za JAT, mogla džabe putovati u London na par dana i donositi nam *tejpove* i ploče s tih svojih izleta. Tada smo se družili s Kikijem i Frajmanom... I sve je to bilo iz ruke u ruku, slušali smo to kaj nam je ona donosila i kaj su drugi donosili, razmjenjivali te kazete, presnimavali ih. Nije se tada za puštanje plaćalo, to se sve radilo iz entuzijazma. Bila je to mikro škvadra. Odmah '91., '92., imali smo Ramireza. Kad gledaš danas s ove distance, presmiješno je, ali tad je to bila apsolutna špica. Sve se to posuđivalo, mjenjalo, presnimavalo. Devedeset druge pokrenut je Space Agresor, to je bilo tamo iza zgrade Suda. Stalno su se, kad god se i gdje god se moglo ugrabiti neki prostor, organizirali ti mali partijići. Naime, sve je to bilo na divljaka jer pravna država kao takva, kao sredstvo prisile i kontrole, nije postojala. Stvarala se nova država i svi su uživali u

blagodatima nove države bez represije. Dakle, mogao si bez problema u Teslinoj, tamo malo niže od Croatia Airlinesa, u podrumu stambene zgrade, napraviti *party*. Ne sjećam se točno ni tko je tu bio ni tko je svirao, iako nedoumica nije baš velika jer DJ-evi su bili samo Mary, Kiki, Frajman, Space Lily i Markan. To je tih pet DJ-a i amen.

Mayday

To je trajalo negdje do ponoći, skupilo se škvadre, pa smo morali proglasiti fajrunt. To su bile te naše slatke inicijacije da ljudi uopće upoznaju što je to. Onda, '93. u petom mjesecu išla je mala ekspedicija iz Zagreba u Dortmund na Mayday, da vidimo o čemu se tu točno radi. Išlo nas je negdje sedam... Svebor, Vanja Černjul, Irena Šošić i ja... A kad je onda počelo rokat, bilo nam je: *wellcome to the new world*. 20.000 ljudi, a nema redara, nema murije. Nova *hippy*-varijanta, *love and peace*. To je bilo ono što nas je mamilo, to je bilo ono zrazno u tom. Pogotovo za nas... Pa ovdje se tad još hodalo s dugim oružjem po cesti... Tad smo prvi put vidjeli velike lasere, osjetili taj sjajan *sound*. Vratili smo se ušokirani, sigurni da moramo to isfurat i kod nas. I ukazala se prilika. U desatom mjesecu '93. bio je Salon mladih, ili Salon zagrebački ili tako nešto, i mi napravimo malu diverziju. Cak i ja se ponudimo da izvedemo performans. U prijavi za policiju to je točno zvučalo ovako: performans s glazbeno-vizualnim efektima, stranim izvođačima, itd. Dakle neka totalna brljotina, i nitko normalan ne bi mogao shvatiti o čemu se radi. I prođe to na Salonu... Mislim da je Tihomir Milovac stao iza toga...

Under city rave

Htjeli smo to napraviti u prostorima gdje je tada bilo sklonište, funkcionalno sklonište. Vlasnik tog skloništa, ili ta nekakva spika, bio je HAZU, tako da se sjećam da je naša prijava za muriju išla na memorandumu HAZU-a. Mislim da je to doista jedinstven slučaj. I naravno – jer nitko pojma nije imao što uopće planiramo, a planirali smo partijanu – dobili smo dozvolu glatko. E, onda smo nazvali Cuculića, kojeg sam se sjećao iz Dortmunda, da vidimo je li u kontaktu s nekim DJ-ima. Dao nam on broj od Mate Galića koji je tad bio mega-zvijezda u Njemačkoj, puštao zadnji set na Maydayu u Dortmundu. Nazovemo mi njega, a on kaže: "Jest, jest. Jašta, jašta. Oću, oću. Ja ću, ja ću. Kog ja mognem, ja ću zazvat da dođe." Govorio je taj smiješan hrvatski. Napravili smo sve da sav takozvani prihod, iako nismo imali nikakvu ideju hoćemo li se pokriti ili nećemo, ide u humanitarne svrhe. Ljudi iz klupske branše, koji su držali klubove, mislili su da imamo meningitis kad nešto takvo radimo. A mi stavili cijenu karte 4 marke, što bi bilo kao 20 kn danas. Karte smo štampali na Zdravkovom igličnom pisaču i naravno da je rulja fotokopirala karte... DJ-i koji su dolazili nisu nam ništa htjeli uzeti kao honorar, samo karte za Zagreb. Ljudi s razglasom su bili iznimno *cool*, uzeli neku siću... Sad kad iz ove perspektive gledam na to, fakat je bizarno da smo se uopće upustili u to, ali kad te fura nešto, ti si toliko uvjerljiv da sve prepreke padaju. S druge strane, to jest bilo vrijeme kad si mogao doći i jednostavno reći – radimo nešto, i ljudi bi rekli – super. Nije čak bilo ni zahtjeva da se ističe bilo čiji logo. Na kraju je bilo oko 4.000 ljudi, a napravili smo 2.000 ulaznica. Murija je

BRAVE

RAVE

DOM SPORTOVA
PETAK 13.05.93
20.00 - 08.00

poslala dva policajca, tek toliko da vide kakav je ulaz. Zgrozili su se i pozvali onda cijeli kordon policajaca koji su držali krug oko ulaza, a unutra je bila takva atmosfera da se nije moglo upaliti pljugu kolika je vlaga bila u zraku. Znam da smo u jednom trenu trčali po ceradu da natkrijemo DJ-a i opremu jer je kondenzat sa stropa pao k'o kiša. Sve kamere su rikhnule. Snimali su za MTV, uspjeli su snimiti samo par kadrova i kamera im je rikhnuła. Šibicu si mogao zapaliti samo u trenu kad si kresnuo o kutiju, i odmah bi se ugasila, upaljači, nula bodova. Bilo je pakleno. Vrtjelo se to na MTV News.

Chris Dis

After je bio u Aquariusu. Bio je to jedan od luđih *aftera*, gdje su puštali Mate Galić i Chris. Tada se Chris etablirao kao megazvijezda u Hrvatskoj za sljedećih deset godina. Nigdje drugdje nije bio takva zvijezda kao kod nas. Nakon toga u AQ više nije bilo do četrdeset ljudi nego po sto pedeset ili dvjesto, dvjesto pedeset... Sjeme palo na jako plodno tlo, pa smo počeli organizirati *partyje* u najčudnijim prostorima, u Concordiji, u klubovima, bircevima... U svakom slučaju, moglo se brijat od ponedjeljka do nedjelje. To je bila spika '93., '94. i to više nikada poslije nije bilo moguće postići. Bilo je desetak lokacija po gradu gdje se po cijele dane i noći moglo brijat, i to bez ikakvih restrikcija.

Dakle, '93. je bio *Under City*, a '94. smo radili *Vilu Rebar*, na Sljemenu. To je bio najljepši *party* ikad. Bivša Pavelićeva vila, pa bivši restoran, koja je onda '70-ih još i izgorjela i stajala kao ruševina. Očistili smo teren, pošlišali travu, raskrčili drveće, razgrnuli ono što je bilo porušeno... Taj Pavelić je valjda bio paranoik, pa je dao iskopati tunele za bijeg. Tako smo opet imali tunele, samo što su ovi Pavelićevi bili manji od onih HAZU-ovih. Ne sjećam se tko je svirao... bila je jedna plava, jako slatka cura iz Engleske. DJ je bio gore u vili, mislim da je Maminjo puštao, sigurno Markan, Lily, Kiki, Frajman, i bilo je dvoje-troje stranaca. U vili je bio glavni stejdž, a u tuneliću je bila *hard-core* varijanta, samo sa strobom... Lajt smo lijepo razmjestili da piči po šumi... Negdje oko ponoći došla su dva murjaka autom jer da je buka. Navodno je bilo čak četrdeset prijava iz susjedstva. Ja sam im onda objasnio da je to velika sramota za Hrvatsku jer da imamo strane goste koji sviraju, što je i bila istina. Tada nitko nije dolazio u Hrvatsku, nijedan strani izvođač. Zamolio sam ih da njih puste da odsviraju do kraja i da ćemo onda zatvoriti. Oni su s puno razumijevanja pristali. Dva sata kasnije zove me Zdravac da dođem vidjet drotove kako u tuneliću plešu ispred strobača i gledaju svoje ruke kako izgledaju pod svjetlima, i još im otkopčani prvi gumbi na šuljama, kravate opušteno. Bili su tamo do pet ujutro. Bilo je predivno, šesti mjesec, pod otvorenim nebom...

The Party

Radili smo jedan *megaparty* godišnje. Te, '95., bio je u Delnicama. Inače, u Delnicama

je bilo penjalište, a mi smo se penjali čisto iz rekreacije. Ekstremni sportovi su se jače pojavili tih devedesetih. Kao i prva skejt rampa. I opet smo iskoristili tu nevjerojatnu šablonu multimedijskog performansa internacionalnog karaktera *blablalabla*, i opet nikom nije bilo jasno o čem se tu zapravo radi. A i Cuculić je krenuo organizirati svoje partije, *Brave Rave*. To je krenulo u Domu sportova. Ipak je bila razlika, mi smo više, nekako, s te naše likovnjačke i entuzijastičke pozicije organizirali sve to, nemajući u vidu nikakvu zaradu... Nikad nismo zaradili lovu, uvijek smo bili na *li-la* hoćemo li se uopće pokrit. *Brave Rave* je baš bila varijanta kamo je to sve kasnije otišlo – veliki prostori, gomile ljudi, nema švercanja, osiguranje, lova, dileri, droga, itd. Mo'š si mislit kako smo mi mogli osigurati Delnice da se ljudi ne švercaju, a nije to ni bila poanta. Gledao sam kako iz šume dolazi 300 ljudi koji su došli vlakom. Nismo pojma imali da se do tamo uopće može doći vlakom. Hrvatska je tada iskočila na karti... Slovenci još tri-četiri godine nisu znali što je *techno*, Srbija isto, Mađarska također. U časopisu *Front Page* čitao sam tada članak u kojem se govorilo o hrvatskoj sceni sa čuđenjem. Naravno, to je stvar političke situacije i nedostatka državnog aparata koji se nije ni snašao, a mi smo već posvuda partijali, nazivajući to umjetničkim performansima. Dozvole su se lako dobivale. I zapravo sve je to prestalo postojati u tom obliku, pretvorilo se u nešto drugo, baš nakon tog *partyja* u Delnicama '95. godine. Baš tada je jedna ekipa iz Njemačke htjela u Istri pokrenuti nešto slično, ali nisu naišli na razumijevanje, odbijene su im dozvole. Oni su utukli silnu lovu u to, trebalo je to biti mjesec dana partijanja po Istri, DJ-i na proputovanju po svim klubovima i plažama... Mi smo u dogovoru s njima u Delnicama trebali biti *pre-party*, uvertira. Međutim, njima su u zadnji čas dozvole odbijene i oni su svi došli u Delnice... Željeli su samo nastupati, besplatno... Skratili smo setove, imali smo dva stejdža, 24 sata, svi su nastupili. Kolegijalno. Još uz onu kišu ujutro i ples na kiši – bilo je divno. A to ti je isto bila priča. Mi smo lagano dobili dozvolu, kao i uvijek. Na taj dan u tri popodne pokupili su me u policijsku postaju, baš smo slagali stejdž. Dodem ja na muriju, kod šefa, on mi pokaže kopiju novinskog članka koja je baš izašla iz faksa, gdje je netko od frendova htio napraviti uslugu pa je najavio *party*. I ja mu kažem da je to podvala. Pita on: "Zar je to *party*?" Ja mu velim: "Nije to *party*, nego ono što piše u prijavi", i ponovim mu ono multimedijsko... *blablalabla*. Velim mu da to radimo iz umjetničke pozicije, da nam je druga klika kojoj je samo do para htjela smjestiti i da su čak u novinama i krivi naslov napisali. Jer bio je, sva sreća, naslov krivo napisan. I frajer me gleda i veli: "Mislio sam zabraniti, al' pustit ću vam. Ali da znate, doći će vam iz Rijeke narko-jedinica". Došlo ih je 20 otprilike, to je bio najveći uspjeh hrvatske policije dotad, palo je 46 ljudi. Točno se sjećam. Moram priznat da je taj *party* za moj ukus bio malo

previše nakrcan drogom. Stvarno. Tad smo odlučili da to više nema smisla, da se to iscrpilo. Sljedeće godine odlučili smo napraviti nešto drugo i napravili *Welcome to disco*, u džamiji. Puštao se isključivo *disco*. Za nas je tad bilo gotovo. Još sam zaboravio spomenuti – '95.-'96. bili su i partiji u Lukavcu s najboljim žigom za ulaz, na kojem je pisalo *kemijska čistionica*. Poslije Delnica takve stvari bile su izvedive samo institucionalno, unutar klubova ili organizacija kao što je bila *Future Shock*, itd. Doba slobode je završilo.

Kašinska sodoma i gomora

Kašina je najbolji dokaz kako izgleda i što znači kad vlast ne funkcionira. *Kašina* je zaživjela kao *after* nakon *Vile Rebar*, '94. Njen vlasnik je bio član nekog ratnog vijeća, stožera, što li, nečega što je tada svaka općina imala... Ti ljudi su u ime općine komunicirali s policijom, itd. Dakle, buraz od DJ Maminja, dakle, član tog vijeća, otvorio je taj *klub sodome i gomore* drito pored crkve, usred sela. Kad bi došli na ulazu, Maminjo bi ljudima govorio: "E, samo da znate, doći će murija u toliko i toliko sati. Kad odu, opet otvaramo." I to je uredno funkcioniralo. Puštao je i DJ Dario. A da ti ne pričam kako je konobarica brisala stolove zaobilazeći lajne koke i spida i svega. Smiješno je bilo. Kad su neki dečki, DJ-i iz Engleske, vidjeli te stolove, sjećam se da su rekli: "Čuj, mi puštamo već pet godina, ali ovo još nismo nigdje vidjeli." Bilo je sve to jako šašavo, droga je definitivno krenula preintenzivno. Najveći je problem zapravo bio što se tu skupljala hrpa prezgodnih cura, a za zgodnim curama dolazili bi onda čudni frajeri koji nisu imali veze s muzikom pa je jedini ulaz koji su si mogli napraviti bio preko droge... Onda za njima dođu dileri, klinici, i sve se zakomplicira.

Napravili smo revoluciju i s *Mondom Bobom*. Ruš je imao scenarij, ja sam predložio Matica kao producenta i napravili smo prvi film koji je produciran i napravljen novcem sponzora, a ne državnim ili Tuđmanovim. Prvi put je napravljen dugometražni film za 100.000 maraka, koji je bio gledljiv, koji je pobrao nagrade, Zlatne arene. Napravili smo životan film apsolutno izvan institucija. Otvorila se tih godina odjednom alternativa. Općenito je to bilo vrijeme inicijative. I sve je bilo okej dok s jedne strane nismo uletjeli onako u Bosnu, mislim na tu političku orijentaciju. Tada je tim Tuđmanovim činom uništen sav taj duh, to ozračje simpatije za Hrvatsku, ta inicijativnost i spremnost da koga god vani upitaš – on želi sudjelovati, pomoći, dati ti lovu ili građu za umjetnost. S druge strane, zakompliciralo se sve s privatizacijom. Do našeg ulaska u bosanski rat mi smo bili *good*, a tako smo se i osjećali. Poslije tuđmanizacije taj je duh satrt u korijenu i neće se više možda nikada oporaviti. Uništen je rejting, pozitivna energija.

U New Yorku '98. pita me galeristica: "Odakle si?" Velim: "Iz Hrvatske." Njezin komentar bio je: "Uuu, that doesn't help."